

Бузаров Андрій Ігорович

Євроатлантична спільнота: операціоналізація понять та визначення суб'єктного складу

УДК 327.57

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-4.23>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Бузаров Андрій Ігорович
кандидат філософських наук, докторант
Інституту політичних
і етнонаціональних досліджень
імені І. Ф. Кураса
Національної академії наук України
вул. Генерала Алмазова, 8,
Київ, Україна
ORCID: 0009-0009-5085-8340

Актуальність теми зумовлена потребою глибокого теоретичного осмислення поняття «євроатлантична спільнота» в умовах трансформацій сучасної системи міжнародних відносин, викликаних повномасштабною агресією РФ проти України. Поняття євроатлантичної спільноти, яке історично розвивалося в межах ідеології атлантизму, сьогодні набуває нових змістових акцентів, пов'язаних із безпековими, політичними та ціннісними викликами. Розуміння його еволюції від концептуального ядра атлантизму до сучасної політико-безпекової та інтеграційної конструкції є ключовим для формування української стратегії у сфері зовнішньої політики та національної безпеки. **Мета** дослідження полягає у визначенні та концептуалізації поняття «євроатлантична спільнота» з урахуванням історичного розвитку ідеї атлантизму та її сучасної адаптації до умов міжнародної безпеки й глобальних політичних процесів. **Методологічну** основу дослідження становлять системний, історико-порівняльний та інституційний методи, а також елементи теорії міжнародних відносин. Застосовано аналіз офіційних документів НАТО та ЄС, матеріалів формату «Рамштайн», а також вторинних академічних джерел. Результати дослідження свідчать, що сучасна євроатлантична спільнота є багатовимірним явищем, яке поєднує військово-політичну координацію, інституційну взаємодію та ціннісно-нормативну єдність. Встановлено, що після 2022 року відбулося суттєве посилення її інтеграційного та оборонного виміру, а також зміцнення ролі України як активного учасника цього простору. Висновки підкреслюють, що концепт євроатлантичної спільноти залишається динамічним і залежить від розвитку глобальних та регіональних безпекових тенденцій. Для України він є стратегічним орієнтиром, що визначає її цивілізаційний вибір та потребує комплексної інтеграції в політичний, економічний і культурний євроатлантичний простір.

Ключові слова: євроатлантична спільнота, атлантизм, міжнародна безпека, НАТО, ЄС, інтеграція, дилема безпеки, формат «Рамштайн», міжнародні відносини.

Вступ. Актуальність дослідження. Поняття «євроатлантичної спільноти» широко використовується у політичному, дипломатичному та академічному дискурсі. Воно з'являється в офіційних заявах, а також у наукових публікаціях, присвячених трансатлантичним відносинам та атлантизму. Його значення історично пов'язане з ідеєю політичної, економічної та безпекової спільності держав Північної Америки та Європи. Довготривала російсько-українська війна надала цьому поняттю нової актуальності, особливо в контексті прискореного зближення України з євроатлантичними структурами та суб'єктами – як країнами Атлантики, так і членами Європейського Союзу. Попри широке використання, саме поняття залишається досить абстрактним, подібно до інших термінів, що фігурують у політичному та інформаційному дискурсі – таких як євроатлантична сім'я чи євроатлантичний простір. У публічному полі вони часто мають політичний або ідеологічний відтінок, проте для наукового аналізу бракує чіткого визначення, структури та окресленого суб'єктного складу, особливо в цивілізаційного транзиту України та довгострокової російської агресії.

Таким чином, виникає потреба в операціоналізації поняття «євроатлантичної спільноти», зокрема у визначенні його ціннісних і інституційних характеристик, а також ідентифікації кола суб'єктів. В умовах російсько-української війни таке уточнення є особливо актуальним, оскільки процес євро-

атлантичної інтеграції України супроводжується активною взаємодією на різних рівнях з країнами та структурами трансатлантичного рівня.

Метою дослідження є уточнення поняття євроатлантична спільнота та його значення у контексті російсько-української війни, з особливим наголосом на його ціннісному вимірі та безпековому компоненті. Для досягнення цієї мети у статті поставлено такі **завдання**: проаналізувати використання терміна «євроатлантична спільнота» у наукових працях та офіційних документах в політичному та історичному дискурсі; визначити суб'єктний склад євроатлантичної спільноти як з точки зору інституцій, так і з точки зору окремих держав, виходячи з історико-політичного контексту взаємодії України з цими акторами; сформулювати поняття євроатлантична спільнота, яке може бути використане в подальших наукових дослідженнях, присвячених аналізу взаємодії України з суб'єктами цього геополітичного простору.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано якісний підхід, заснований на контент-аналізі офіційних документів та порівняльному аналізі наукових джерел. Контент-аналіз дає змогу виявити, як поняття євроатлантична спільнота інтерпретується в офіційних комюніке. Порівняльний аналіз наукових джерел дозволяє оцінити варіації визначень і тлумачень цього поняття в галузі міжнародних відносин та політології. Поєднання цих підходів забезпечує як емпіричне підґрунтя, так і теоретичну послідовність дослідження.

Методологічну основу дослідження становить теоретична модель «концептного розтягу» (Conceptual stretching) Джованні Сарторі, яка використовується для визначення оптимального рівня абстракції при операціоналізації поняття «євроатлантична спільнота». Попри те, що це поняття часто використовується та іноді неоднозначно у політичному та інформаційному дискурсі, у даному дослідженні воно визначене на середньому рівні абстракції, що забезпечує баланс між інклюзивністю та аналітичною чіткістю. Такий підхід дає змогу уникнути концептуального розмивання, водночас інтегруючи до робочого визначення достатньо широкий спектр акторів – інституцій, таких як НАТО, ЄС, G7 та формат «Рамштайн».

Емпіричну базу дослідження становлять як офіційні міжнародні документи, так і наукові аналітичні джерела. Попри відсутність єдиного загальновизнаного визначення євроатлантичної спільноти, дослідження має на меті уточнити її безпековий та ціннісний контекст, щоб створити чітку рамку для розуміння рівнів взаємодії України з акторами цього геополітичного об'єднання.

Останні публікації та дослідження. Питання, пов'язані з поняттям «євроатлантичної спільноти», активно досліджуються в сучасній науковій літературі. Аналіз робіт показує, що дослідження діяльності суб'єктів євроатлантичної спільноти у контексті російсько-української війни концентруються навколо двох основних напрямів. Перший – це безпековий вимір, який охоплює дослідження ролі НАТО, формату «Рамштайн» та інших безпекових механізмів. Другий – це ціннісний вимір, у якому Україна розглядається як форпост захисту європейських та євроатлантичних демократичних цінностей і цивілізації.

Так, наприклад, С. Віднянський [37, с. 329] системно проаналізував реакцію міжнародної спільноти на російсько-українську війну, зокрема відзначивши, що неспровокована і брутальна масштабна збройна атака РФ на Україну не залишила вибору державам західної демократії, які були вимушені визнати цю агресію нападом на європейські та євроатлантичні демократичні цінності, на основоположні принципи, на яких будується Організація Об'єднаних Націй.

Крім того, питання діяльності євроатлантичної спільноти, а також підтримки України з боку окремих держав та НАТО, зокрема у безпековому вимірі, є предметом активного вивчення вітчизняних та зарубіжних дослідників. Значний внесок у розробку цих питань останнім часом зробили Чупрій Л.В. [13], Санін О.М. [31] та Міщенко А.Б. і Теремко В.В. [2], які аналізують геополітичний курс України, сценарії євроатлантичної інтеграції та можливий майбутній статус України в європейському просторі.

Варто додати, що ціннісні аспекти євроатлантичної інтеграції України – як у площині політичних цінностей свободи, демократії та верховенства права, так і в цивілізаційно-правовому та гуманітарному вимірах – посідають центральне місце в сучасному науковому дискурсі. Ці питання комплексно аналізуються в роботах Палінчака М.М. [3], Тимошенка О.І. й Дранчука І.М. [36], а також Пирожкова С. й Хамітова Н. [4]. У центрі уваги цих авторів перебуває взаємозв'язок між політичними цінностями євроатлантичної спільноти та місцем України в ній.

Серед зарубіжних дослідників питання євроатлантичної безпеки та євроатлантичної спільноти набули особливої актуальності після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну. В цьому аспекті варто відзначити дослідження М. Ріддервольд [28], П. Даеннхард [16] та А. Гедіу [19]. Спільним знаменником цих робіт є висновок, що чинна війна стала каталізатором переосмислення у межах євроатлантичної спільноти системи безпеки та цінностей, у якій роль України та єдність демократичних держав набули фундаментального значення для збереження стабільності всього євроатлантичного простору.

Проведений аналіз зарубіжних досліджень показує, що різні аспекти поняття євроатлантична спільнота – від безпекових механізмів і стратегічної автономії ЄС до ролі НАТО та спільного ціннісного фундаменту – розглядаються в науковій літературі крізь призму сучасних викликів, зокрема російсько-української війни.

Результати. С точки зору етимології, термін «спільнота» (community) має не лише описову, а й концептуальну вагу, оскільки вказує на соціально-політичне утворення – єдність інституцій, цінностей, норм і ідентичності. В англomовному академічному середовищі словник Oxford English Dictionary визначає community як форму соціальної організації, що поєднує людей через спільні інтереси, місце проживання або культуру, включаючи міжнародні або політичні спільноти. Аналогічно словник Cambridge English Dictionary трактує community як групу людей, які живуть разом або є об'єднаними спільними інтересами чи національною приналежністю, що відповідає концептуальній моделі ціннісної спільноти [14;15;29]. В українській мові, за Великим тлумачним словником, спільнота – це об'єднання людей, згуртованих спільними умовами життя, метою чи інтересами. [6;7]. Ці тлумачення підкреслюють, що «спільнота» означає не просто групу або регіон, а інституційно-ціннісне об'єднання з чіткими атрибутами – нормами, довірою, ідентичністю та солідарністю.

Щодо політичного поняття «євроатлантична спільнота», то воно виникло в політичному дискурсі другої половини XX століття в контексті формування післявоєнної системи міжнарод-

них відносин та створення Організації Північно-атлантичного договору (НАТО) у 1949 році. На початковому етапі воно позначало сукупність держав Північної Америки та Західної Європи, об'єднаних спільними безпековими інтересами, зокрема протидією радянській загрозі в період «холодної війни». Однією з теоретичних основ концепції євроатлантики стала ідея атлантизму, чітко виражена у фінальній прижиттєвій праці Гелфорда Маккіндера «The Round World and the Winning of the Peace» [22]. У цьому есе він розглядає Атлантичний басейн як стратегічне ядро світового порядку, підкреслює необхідність тісної співпраці США, Великої Британії та Франції для підтримання миру та стримування реваншистських загроз. Маккіндер формулює атлантизм як геополітичний і цивілізаційний принцип – баланс сухопутної потуги Євразії (Heartland) і морської потуги атлантичних демократій. Ця теза стала концептуальною основою атлантизму в його класичному розумінні, що надалі трансформувалося в ідею Євроатлантичної спільноти як системи політичної єдності, безпеки та спільних цінностей держав Північної Америки та Західної Європи. Однією з теоретичних основ Євроатлантичної спільноти стало формування атлантизму після Другої світової війни, коли НАТО офіційно закріпило роль цінностей як центрального елементу безпеки. Уже у преамбулі Вашингтонського договору 1949 року було зазначено, що Атлантичний альянс створювався не лише як військовий союз, а як спільнота, заснована на загальних демократичних і правових цінностях [НАТО, 1949].

У контексті розгортання Холодної війни 1950-ті роки стали епохою активної європейської інтеграції, що заклала основу для майбутнього євроатлантичного простору. Першим кроком стала Угода про створення Євроатлантичної спільноти вугілля та сталі [35], яка об'єднала шість країн – Францію, Німеччину, Італію, Бельгію, Нідерланди та Люксембург – у наднаціональну організацію, метою якої було не лише економічне відновлення, але й створення правових і політичних інституцій загального користування. Природним продовженням інтеграційного процесу стали Римські договори 1957 року [35], які створили Європейську економічну спільноту (ЕЕС) та Європейську спільноту з атомної енергії (Euratom). У тексті договорів зафіксовано прагнення створити союз, що базується не тільки на економічному об'єднанні, але й на спільних політичних та правових цінностях, реалізованих через інституційні механізми співпраці та управління. Використання англійського слова «Community» у всіх вказаних назвах, також підкреслює символізм та спільність базових цінностей.

У 1950–60-х роках концепції атлантизму та євроатлантичної спільноти отримали закріплення не лише у наукових працях, але й у прак-

тичній архітектурі європейської безпеки та атлантичної системи. У межах НАТО та процесів європейської інтеграції формувалася багаторівнева структура співпраці, яка поєднувала військові гарантії зі спільними політичними та правовими інститутами. Так, наприклад, Карл Дойч у своїй праці «Political Community and the North Atlantic Area» [17] розглядав цей простір як «security community» – простір, де взаємна довіра, інституційна взаємодія та спільні демократичні цінності мінімізують ризик війни між учасниками. Паралельно такі представники англійської школа міжнародних відносин, як Мартін Вайт і Гедлі Булл [11], у праці «Diplomatic Investigations: Essays in the Theory of International Politics», описували атлантичну систему як міжнародне суспільство західних держав, у якому порядок базується на спільних нормах і цінностях. Цю теоретичну рамку доповнив Warner R. Schilling у своїй фундаментальній праці «European Security and the Atlantic System» [33], де він визначив інституційні механізми координації оборонної політики між США та Європою, що зміцнили євроатлантичну безпеку. Саме цей теоретичний та інституційний фундамент став основою сучасного розуміння євроатлантичної безпеки, де атлантична система і євроінтеграційні процеси функціонують як взаємопов'язані елементи.

У 1970-1990-х роках, до розпаду Радянського Союзу, поняття євроатлантизму та євроатлантичної безпеки стало предметом міждисциплінарних досліджень у галузях міжнародних відносин, політичної науки та філософії. До цього часу ключові компоненти концепцій – демократичні цінності, правові інституції, система безпеки, інтеграційні процеси у середині ЄС та Альянсу – вже були формально та практично визначені. Саме ці роботи створили теоретичну основу для визначення євроатлантизму як ціннісно-інституціональної моделі, яка до 1990 року включала чіткий суб'єктний склад, інститути безпеки та систему спільних демократичних цінностей.

Після розпаду Радянського Союзу питання євроатлантичної інтеграції набуло нової дослідницької значущості: не лише як політичний альянс, але як цивілізаційна модель цінностей, безпеки та ідентичності. Френсіс Фукуяма у праці *The End of History and the Last Man* [18] аргументував триумф ліберальної демократії як кінцевої фази історії, що підтвердило ціннісну основу євроатлантизму. С. Хантінгтон у статті *The Clash of Civilizations?* [21] навпаки вказав на потенційні конфлікти між цивілізаційними блоками, наголосивши на небезпеці культурно-світоглядних протиріч в постсовєтському просторі. На цьому тлі Джон Міршаймер в статті «Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War» [23] розглянув поняття security dilemma (термін запропонований ще в 1950 році Дж. Херцем [20]) та вказав на те,

що безпечні наміри одних держав можуть сприйматись іншими як загроза, особливо у трансатлантичному контексті розширення НАТО. Зрештою, ці концепти – атлантизм як ціннісно-інституційна матриця, дилема безпеки та цивілізаційний транзит – стали ядром наукового розуміння того, яким чином євроатлантичний простір трансформується у нову систему безпеки, що включає НАТО, ЄС та демократичні держави західного світу, об'єднані інституціями, нормами та цінностями.

Також у постсовєтський період фундаментальні дослідження євроатлантичної безпеки та ролі цінностей у трансатлантичному просторі були проведені такими провідними аналітиками та дипломатами, як Збігнєв Бжезінський, Генрі Кіссінджер, Джордж Фрідман та Роберт Каплан. Зокрема, у праці Бжезінського *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives* [10] чітко артикулюється тезис про те, що стабільність Європи та трансатлантичного простору ґрунтується не лише на військових альянсах, але й на єдності демократичних цінностей і політичних інститутів. Бжезінський підкреслює, що після розпаду СРСР ключовим викликом стало не допустити розколу в Європі та забезпечити інтеграцію пострадянських держав до системи євроатлантичної безпеки, яка охоплює НАТО, ЄС та ширший простір спільних норм і стандартів. Ці міркування стали логічним продовженням стратегічного підходу до атлантизму як ціннісно-політичного проєкту.

У 2000–2010-х роках концепція євроатлантичної спільноти знову стала предметом інтенсивного аналізу як у політичному, так і академічному дискурсі. Доповідь Carnegie Endowment «*A Euro-Atlantic Security Community for the 21st Century*» [30] підкреслює, що після завершення Холодної війни процеси розширення НАТО і ЄС створили новий трансатлантичний простір, проте багато із чинних розділень залишаються нерозв'язаними. Автори наголошують: країни євроатлантичного простору повинні оновити свої інституційні основи та ціннісні принципи, щоб спільно відповідати на нові виклики, зміцнюючи довіру і не допускаючи використання сили. Вчені також відновили інтерес до концепції *security dilemma*, акцентуючи увагу на тому, що розширення та демократична трансформація пострадянських країн може сприйматися сусідами як загроза. Таким чином, дані концепти – оновлені цінності, інституційні реформи й розуміння *security dilemma* – стають ключовими компонентами операціоналізації поняття євроатлантична спільнота у сучасному контексті.

Ставши безпрецедентним викликом як для міжнародної системи безпеки, так і для європейської спільноти, російсько-українська війна докорінно змінила зовнішню політику та позиції багатьох держав – членів євроатлантичного простору. НАТО у своїх стратегічних документах визнає РФ як «най-

більш значну та безпосередню загрозу для безпеки Альянсу» та підтверджує зобов'язання підтримки України як критичного партнера. Президент США Джо Байден підкреслив на саміті НАТО у Вільнюсі (липень 2023 р.) довгострокову відданість Альянсу підтримці України та оголосив про скасування вимоги Плану дій щодо членства (*Membership Action Plan*) на шляху до вступу України та наголосив на більш всеосяжній підтримці України [8]. Спільна декларація «Великої сімки» за участі Байдена та інших лідерів підтвердила готовність захищати суверенітет України та розширювати коаліцію з понад 50 країн для її підтримки [9].

Важливо зазначити, що активні процеси інтеграції України в євроатлантичну спільноту стали одним із причин підтримки ключових євроатлантичних акторів вже після початку російської агресії, зокрема після анексії Криму у 2014 році. Це було зафіксовано в ряді політичних заяв і офіційних документів, в яких підкреслювалось значення демократичних цінностей і стратегічної солідарності. Зокрема, у законі *Ukraine Freedom Support Act of 2014* підписаному Обамою, було прямо вказано, що політика США полягає в допомозі Україні в відновленні її суверенітету, щоб стримати подальшу дестабілізацію.

Окремо варто зазначити, що з 2014 року українське керівництво на найвищому рівні послідовно декларувало не лише прихильність європейським цінностям, але й здійснила закріплення євроатлантичного курсу на законодавчому та стратегічному рівні. Президент Петро Порошенко на початку своєї каденції відновив курс на вступ до ЄС і НАТО та вказав на те, що рішення повернутися до курсу інтеграції в Альянс стало ключовим для забезпечення безпеки та суверенітету країни [26]. У лютому 2019 року ВРУ схвалила зміни до Конституції, які офіційно закріпили курс на членство в ЄС і НАТО як стратегічні зовнішньополітичні цілі. Аналогічно «Стратегія національної безпеки України» 2020 року чітко визначила євроатлантичну інтеграцію як ключовий елемент державної безпекової політики та демократичного розвитку [5]. З початку повномасштабної агресії Росії 24 вересня 2022 року Україна офіційно подала заявку на прискорений вступ до НАТО, підтвердивши свою прихильність євроатлантичним цінностям і безпековим стандартам [1]. Крім того, Україна активно позиціонує себе як суб'єкт, який поділяє цінності, стандарти безпеки та інституційні напрями євроатлантичної спільноти. В офіційних зовнішньополітичних документах з цього приводу зазначається, що Україна системно рухається до практичного членства в НАТО та ЄС. Заявлена фінальна мета – повноцінне членство – демонструє, що Україна не просто орієнтується на західні структури, а діє як активний актор ціннісної ідентичності та безпеки [12; 24].

Обговорення. Євроатлантична спільнота як політичний і безпековий концепт має складну історичну еволюцію, що розпочалася після 1945 року. На етапі створення Організації Північноатлантичного договору та Європейських інтеграційних інституцій (Паризькі договори 1951 р., Римські договори 1957 р.) євроатлантична спільнота сприймалася передусім як блок держав, об'єднаних безпековими інтересами та протидією радянському блоку в умовах Холодної війни. Водночас вже на початковому етапі в ідеологічному фундаменті спільноти було закладено принципи демократизації, політичних і правових цінностей, свободи та прав людини. Упродовж Холодної війни ці цінності поступово набували ваги як основа для зближення країн Північної Америки та Європи, розширення європейської спільноти та інтеграції нових держав на основі спільних інститутів та єдиного розуміння демократії, верховенства права та громадянських свобод.

Євроатлантична спільнота як поняття має комплекс атрибутів, що сформувалися протягом другої половини ХХ століття та зберегли актуальність у ХХІ столітті. Її інституційну основу становлять НАТО як ключовий безпековий альянс та ЄС як політико-економічний центр інтеграції. Ціннісним ядром є принципи демократії, верховенства права та прав людини, що забезпечують єдність політичних підходів держав-членів. Політична взаємодія проявляється у координації зовнішньої та безпекової політики, а ідентифікаційний аспект закріплюється у поняттях «євроатлантичної спільноти», «євроатлантичної родини», «євроатлантичного простору» ті інших синонімічних словах.

Інтеграція трьох мільярдів людей з колишніх соціалістичних країн у світову економіку значно підвищила потенціал конфліктності в пострадянському просторі та інших регіонах. З кінця 1980-х – початку 1990-х років після розпаду комуністичної системи й СРСР сотні мільйонів громадян були інтегровані в глобальні ринки, що призвело до глибоких економічних і культурних трансформацій. Як зазначав Деніел Єргін [38], понад три мільярди людей азійських економік увійшли до світової економіки в рамках процесу глобалізації. Водночас цей цивілізаційний транзит підвищив ризики зіткнень на перетинах культур, політичних систем та ціннісних ідентичностей, що стало об'єктом аналізу Гантінгтона, Фукуями та Міршаймером як потенційного джерела конфлікту в пострадянському просторі.

Російсько-українська війна стала переломним моментом для самої євроатлантичної спільноти. Події після 24 лютого 2022 року кардинально змінили підходи до війни та до питань міжнародної безпеки. По-перше, Україна вперше була сприйнята як безпосередній елемент євроатлантичної системи безпеки, що пояснює безпрецедент-

ний обсяг військової, економічної та гуманітарної допомоги. По-друге, члени євроатлантичної спільноти, незважаючи на критику темпів політичних, правових та економічних реформ в Україні, почали відносити її до власного цивілізаційного простору. Це стало одним із чинників стабільної підтримки України на міжнародному рівні, навіть за умов внутрішніх дискусій у країнах Заходу. В цьому контексті постає питання кращого розуміння значення та історії поняття «євроатлантичної спільноти».

Джованні Сарторі у своїй моделі операціоналізації понять для політичних наук пропонує розрізняти рівні абстракції понять (високий, середній, низький), які відрізняються широтою охоплення випадків (*extension*) та кількістю атрибутів (*intension*). На верхній сходинці – дуже абстрактні поняття з мінімальною кількістю властивостей, що дозволяють охоплювати широкий діапазон випадків у глобальному чи міжрегіональному порівнянні (висока *extension*, мала *intension*). На нижчій сходинці – конкретні, контекстно прив'язані поняття з великою кількістю атрибутів для глибинного аналізу одного випадку (висока *intension*, мала *extension*). Середній рівень абстракції оптимальний для «middle-range» теорій: він поєднує достатньо атрибутів і охоплення випадків для порівнянь у відносно гомогенних контекстах [32].

В контексті операціоналізації поняття «євроатлантична спільнота» щодо сучасних умов російсько-української війни та ролі євроатлантичної спільноти у протидії російській агресії, то використовуючи методологічну модель «концептного розтягу» (від англ. *Conceptual stretching*) Джованні Сарторі, варто розташувати поняття «євроатлантичної спільноти» на середньому рівні абстракції. На нижньому рівні воно може бути надто вузьким (обмеженим лише НАТО чи ЄС), тоді як на високому рівні абстракції – надмірно розмитим (включаючи будь-які міжнародні ініціативи демократичних держав). Середній рівень дозволяє визначити спільноту як геополітичне об'єднання держав і структур, пов'язаних спільними цінностями демократії, верховенства права та безпеки, із чітким суб'єктним складом: НАТО, ЄС, США, Канада, Велика Британія, країни-члени ЄС, а також формати геополітичної підтримки України «Рамштайн» і G7.

Війна РФ проти України показала здатність євроатлантичної спільноти створювати нові формати підтримки – зокрема формат «Рамштайн» – та знаходити ресурси для військової й економічної допомоги. Водночас війна висвітила обмеженість Альянсу у питанні прямого військового втручання та небажання вступати в пряму конфронтацію з РФ, що пояснюється ризиками ядерної ескалації та політичною обережністю. Ця подвійність – готовність до широкої підтримки та водночас стриманість

у військовому залученні – є важливим окремим напрямом дослідження для подальшого осмислення трансформації євроатлантичної спільноти та її майбутньої ролі у системі міжнародної безпеки з урахуванням українського фактора.

Висновки. Визначення євроатлантичної спільноти, побудоване на основі середнього рівня абстракції за моделлю Дж. Сарторі з урахуванням історії формування вказаного поняття, забезпечує методологічну основу для аналізу взаємодії України з трансатлантичними акторами. Такий підхід дозволяє уникнути надмірного концептуального розширення та водночас зберігає необхідну аналітичну чіткість для включення основних інституцій та держав, що формують політичний і безпековий простір євроатлантики.

Систематизація історичної еволюції поняття показала, що євроатлантична спільнота є не лише безпековим альянсом, але й ціннісно-інституційним простором, у якому ключові актори взаємодіють на основі демократії, верховенства права та колективної безпеки. У цьому контексті російсько-українська війна стала каталізатором посилення геополітичної інтеграції України в спільноту, зокрема через активізацію політико-дипломатичної, військової, фінансовою та гуманітарної підтримки з боку таких євроатлантичних форматів як НАТО та ЄС, геополітичних форматів G7 та «Рамштайн», а також окремих країн.

Перспективи подальших досліджень полягають у застосуванні даного підходу до аналізу структури євроатлантичної допомоги Україні та вивчення політичних позицій окремих членів спільноти. Це дозволить оцінити не лише економічні, але й ціннісні мотиви підтримки, ідентифікувати ключових суб'єктів як рушійні сили в умовах російської агресії та зрозуміти логіку формування стратегічних рішень у межах євроатлантичної спільноти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ми робимо свій визначальний крок, підписуючи заявку України на вступ у пришивдшеному порядку до НАТО – звернення Президента Володимира Зеленського. (2022). Офіційне інтернет-представництво Президента України. Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://www.president.gov.ua/news/mi-robimo-svij-viznachalnij-krok-pidpisuyuchi-zayavku-ukrayi-78173>
2. Міщенко, А. Б., & Теремко, В. В. (2022). Майбутній геополітичний статус України в сучасній Європі. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 9, 55–73. <https://doi.org/10.31866/2616-745X.9.2022.265454>
3. Палінчак, М. М. (2024). Війна в Україні – виклик євроатлантичним цивілізаційним цінностям». *The war in ukraine – a challenge to euro-atlantic civilizational values*, 96–99. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-451-1-22>
4. Пирожков, С. І., & Хамітов, Н. В. (2022). *Реальне значення України в сучасному євроатлантичному*

просторі / Пирожков С., Хамітов Н. (2022). <http://jnas.nbuv.gov.ua/uk/home>

5. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»*. (2020). Офіційний вебпортал парламенту України. Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://zakon.rada.gov.ua/go/392/2020>

6. *Спільнота–Великий тлумачний словник сучасної мови*. (б. д.). Slovnyk.me. Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://slovnyk.me/dict/vts/%D1%81%D0%B-F%D1%96%D0%B%D1%8C%D0%B-D%D0%BE%D1%82%D0%B0>

7. *Спільнота–Словник синонімів української мови*. (б. д.). Slovnyk.me. Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://slovnyk.me/dict/synonyms/%D1%81%D0%B-F%D1%96%D0%B%D1%8C%D0%B-D%D0%BE%D1%82%D0%B0>

8. *Biden, G7 leaders announce joint declaration of support for Ukraine at NATO summit*–CBS News. (2023). <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-biden-g7-leaders-nato-summit-support-zelenskyy/>

9. *Biden Speaks on Ukraine's Future With NATO in Vilnius*. (б. д.). U.S. Department of Defense. Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3456385/biden-speaks-on-ukraines-future-with-nato-in-vilnius/>

10. Brzezinski, Z. (with Internet Archive). (1997). *The grand chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives*. New York : Basic Books. <http://archive.org/details/grandchessboarda0000brze>

11. Butterfield, H., & Wight, M. (2019). *Diplomatic Investigations: Essays on the Theory of International Politics*. Oxford University Press.

12. *Cabinet of Ministers of Ukraine – Dmytro Kuleba: Ukrainian membership in the EU will strengthen European security and promote prosperity for all Europeans*. (2025). Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://www.kmu.gov.ua/en/news/dmytro-kuleba-ukrainske-chlenstvo-v-ies-posylt-ievropeisku-bezpeku-ta-spryiatyme-protsvitan-niu-dlia-vsikh-ievropeitsiv>

13. Chuprii, L. V. (2022). European integration and euro-atlantic perspectives of ukraine in the light of current geopolitical challenges. *Scientific Journal “Regional Studie”*, 28, 119–123. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.28.22>

14. *COMMUNITY | definition in the Cambridge English Dictionary*. (б. д.). Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/community>

15. *COMMUNITY Definition & Meaning–Merriam-Webster*. (б. д.). Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://www.merriam-webster.com/dictionary/community>

16. Daehnhardt, P. (2022). The euro-Atlantic security order and the war in Ukraine. *Relações Internacionais, Special Issue*, 008–029. <https://doi.org/10.23906/ri2022.sia02>

17. Deutsch, K. W. (1968). *Political Community and the North American Area 9781400878512*. Doku-men.Pub. <https://dokumen.pub/political-community-and-the-north-american-area-9781400878512.html>

18. Fukuyama, F. (2006). *The End of History and the Last Man*. Simon and Schuster.

19. Gheciu, A., & Von Hlatky, S. (2024). Irreconcilable Differences? NATO's Response to Russian Aggression Against Ukraine. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, 79(2), 275–296. <https://doi.org/10.1177/00207020241255999>
20. Herz, J. H. (1950). Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World Politics*, 2(2), 157–180. <https://doi.org/10.2307/2009187>
21. Huntington, S. P. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Simon & Schuster.
22. Mackinder, H. J. (1943). The Round World and the Winning of the Peace. *Foreign Affairs*, 21(4), 595–605. <https://doi.org/10.2307/20029780>
23. Mearsheimer, J. J. (1990). Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War. *International Security*, 15(1), 5. <https://doi.org/10.2307/2538981>
24. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine – Andrii Sybiha at the Warsaw Security Forum: Ukraine should be part of the Euro-Atlantic family. (б. д.). Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://mfa.gov.ua/en/news/andrii-sybiha-na-varshavskomu-bezpekovomu-forumi-ukrayina-maye-buti-chastinoyu-yevroatlantichnoyi-simy>
25. NATO. (б. д.). *The North Atlantic Treaty*. NATO. Вилучено 12, Серпень 2025, із https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm
26. President of Ukraine Petro Poroshenko addressed the Verkhovna Rada of Ukraine with an extraordinary message. (б. д.). Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/News%202/99191.html>
27. Gerlach, J. (2014). H.R.5859 – 113th Congress (2013–2014): Ukraine Freedom Support Act of 2014 (2014-12-11) [Legislation]. <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/house-bill/5859>
28. Riddervold, M., & Rieker, P. (2024). Finally coming of age? EU foreign and security policy after Ukraine. *European Security*, 33(3), 497–516. <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.2376616>
29. Rogers, A., Castree, N., & Kitchen, R. (2013). Community. *B A Dictionary of Human Geography*. Oxford University Press. <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199599868.001.0001/acref-9780199599868-e-253>
30. Rojansky, M. (2011). *A Euro-Atlantic Security Community for the 21st Century* | Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/posts/2011/07/a-euro-atlantic-security-community-for-the-21st-century?lang=en>
31. Sanin, O. M. (2024). The strategy of Euro-Atlantic integration of Ukraine: The main scenarios of implementation in the conditions of the Russian-Ukrainian war. *Politicus*, 2, 174–180. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024.2.27>
32. Sartori, G. (1970). Concept Misformation in Comparative Politics. *The American Political Science Review*, 64(4), 1033–1053. <https://doi.org/10.2307/1958356>
33. Schilling, W. R. & Columbia University Institute of War and Peace Studies. (1973). *European security and the Atlantic system*. Columbia University Press.
34. Treaty establishing the European Coal and Steel Community, ECSC Treaty | EUR-Lex. (б. д.). Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/treaty-establishing-the-european-coal-and-steel-community-ecsc-treaty.html>
35. Treaty of Rome. (б. д.). Treaty of Rome. Вилучено 12, Серпень 2025, із <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>
36. Tymoshenko, O. I., & Dranchuk, I. M. (2023). Political values as axiological foundations of Euro-Atlantic aspirations Ukrainian. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, 42, 168–172. <https://doi.org/10.32782/apfs.v042.2023.28>
37. Vidnyanskyj, S. (2024). Російсько-українська війна та міжнародна спільнота: основні напрями, проблеми й деякі уроки західної підтримки України. *International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings*, 33. <https://doi.org/10.15407/mzu2024.33.025>
38. Yergin, D. (2008). *The global politics of energy* (K. M. Campbell & J. Price, Ред.). Aspen Institute. https://www.aspeninstitute.org/wp-content/uploads/2024/08/ASG_GlobalPoliticsOfEnergy.pdf

REFERENCES:

1. My robymo svij vyznachalnyj krok, pidpysuyuchy zavjanku Ukrainy na vstup u pryshvydshenomu porjadku do NATO – zvernennja Prezidenta Volodymyra Zelenskoho. (2022). Oficijne internet-predstavnytvo Prezidenta Ukrainy. Vylucheno 12, Serpen 2025, із <https://www.president.gov.ua/news/mi-robimo-svij-viznachalnyj-krok-pidpisuyuchi-zavjanku-ukrayi-78173> [in Ukrainian].
2. Mishchenko, A. B., & Teremko, V. V. (2022). Majbutnij geopolitychnyj status Ukrainy v suchasnij Evropi. Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty, 9, 55–73. <https://doi.org/10.31866/2616-745X.9.2022.265454> [in Ukrainian].
3. Palinchak, M. M. (2024). Vijnа v Ukraini – vyklyk jevroatlantychnym cyvilizacijnym cinnostjam. The war in Ukraine – a challenge to euro-atlantic civilizational values, 96–99. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-451-1-22> [in Ukrainian].
4. PyrozHKov, S. I., & Khamitov, N. V. (2022). Realne znachennja Ukrainy v suchasnomu jevroatlantychnomu prostori / PyrozHKov S., Khamitov N. (2022). <http://jnas.nbuv.gov.ua/uk/home> [in Ukrainian].
5. Pro rishennja Rady nacionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnja 2020 roku «Pro Strategiju nacionalnoi bezpeky Ukrainy». (b. d.). Oficijnyj vebportal parlamentu Ukrainy. Vylucheno 12, Serpen 2025, із <https://zakon.rada.gov.ua/go/392/2020> [in Ukrainian].
6. Spilnota–Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoi movy. (b. d.). Slovnyk.me. Vylucheno 12, Serpen 2025, із <https://slovnyk.me/dict/vts/%D1%81%D0%B-F%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0> [in Ukrainian].
7. Spilnota–Slovnyk synonymiv ukraïnskoï movy. (b. d.). Slovnyk.me. Vylucheno 12, Serpen 2025, із <https://slovnyk.me/dict/synonyms/%D1%81%D0%B-F%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0> [in Ukrainian].
8. Biden, G7 leaders announce joint declaration of support for Ukraine at NATO summit–CBS News. (2023). <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-biden-g7-leaders-nato-summit-support-zelenskyy/>

9. Biden Speaks on Ukraine's Future With NATO in Vilnius. (b. d.). U.S. Department of Defense. Vylucheno 12, Serpen 2025, iz <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3456385/biden-speaks-on-ukraines-future-with-nato-in-vilnius/>
10. Brzezinski, Z. (with Internet Archive). (2016). The grand chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives. New York: Basic Books. <http://archive.org/details/grandchessboarda0000brze>
11. Butterfield, H., & Wight, M. (2019). Diplomatic Investigations: Essays on the Theory of International Politics. Oxford University Press.
12. Cabinet of Ministers of Ukraine – Dmytro Kuleba: Ukrainian membership in the EU will strengthen European security and promote prosperity for all Europeans. (b. d.). Vylucheno 12, Serpen 2025, iz <https://www.kmu.gov.ua/en/news/dmytro-kuleba-ukrainske-chlenstvo-v-ies-po-sylt-ievropeisku-bezpeku-ta-spryiatyme-protsvitan-niu-dlia-vsikh-ievropeitsiv>
13. Chuprii, L. V. (2022). European integration and euro-atlantic perspectives of ukraine in the light of current geopolitical challenges. Scientific Journal «Regional Studies», 28, 119–123. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.28.22>
14. COMMUNITY | definition in the Cambridge English Dictionary. (b. d.). Vylucheno 12, Serpen 2025, iz <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/community>
15. COMMUNITY Definition & Meaning–Merriam-Webster. (b. d.). Vylucheno 12, Serpen 2025, iz <https://www.merriam-webster.com/dictionary/community>
16. Daehnhardt, P. (2022). The euro-Atlantic security order and the war in Ukraine. Relacoes Internacionais, Special Issue, 008–029. <https://doi.org/10.23906/ri2022.sia02>
17. Deutsch, K. W. (1968). Political Community and the North American Area 9781400878512. Dokumenten.Pub. <https://dokumen.pub/political-community-and-the-north-american-area-9781400878512.html>
18. Fukuyama, F. (2006). The End of History and the Last Man. Simon and Schuster.
19. Gheciu, A., & Von Hlatky, S. (2024). Irreconcilable Differences? NATO's Response to Russian Aggression Against Ukraine. International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis, 79(2), 275–296. <https://doi.org/10.1177/00207020241255999>
20. Herz, J. H. (1950). Idealist Internationalism and the Security Dilemma. World Politics, 2(2), 157–180. <https://doi.org/10.2307/2009187>
21. Huntington, S. P. (1996). The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Simon & Schuster.
22. Mackinder, H. J. (1943). The Round World and the Winning of the Peace. Foreign Affairs, 21(4), 595–605. <https://doi.org/10.2307/20029780>
23. Mearsheimer, J. J. (1990). Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War. International Security, 15(1), 5. <https://doi.org/10.2307/2538981>
24. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine – Andrii Sybiha at the Warsaw Security Forum: Ukraine should be part of the Euro-Atlantic family. (b. d.). Vylucheno 12, Serpen 2025, iz <https://mfa.gov.ua/en/news/>
- andrii-sibiga-na-varshavskomu-bezpekovomu-forumi-ukrayina-maye-buti-chastinoyu-yevroatlantich-noyi-simy
25. NATO. (b. d.). The North Atlantic Treaty. NATO. Vylucheno 12, Serpen 2025, iz https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm
26. President of Ukraine Petro Poroshenko addressed the Verkhovna Rada of Ukraine with an extraordinary message. (b. d.). Vylucheno 12, Serpen 2025, iz <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/News%202/99191.html>
27. Gerlach, J. [R-P.-6. (2014). H.R.5859 – 113th Congress (2013–2014): Ukraine Freedom Support Act of 2014 (2014-12-11) [Legislation]. <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/house-bill/5859>
28. Riddervold, M., & Rieker, P. (2024). Finally coming of age? EU foreign and security policy after Ukraine. European Security, 33(3), 497–516. <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.2376616>
29. Rogers, A., Castree, N., & Kitchin, R. (2013). Community. V A Dictionary of Human Geography. Oxford University Press. <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199599868.001.0001/acref-9780199599868-e-253>
30. Rojansky, M. (2011). A Euro-Atlantic Security Community for the 21st Century | Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/posts/2011/07/a-euro-atlantic-security-community-for-the-21st-century?lang=en>
31. Sanin, O. M. (2024). The strategy of Euro-Atlantic integration of Ukraine: The main scenarios of implementation in the conditions of the Russian-Ukrainian war. Politicus, 2, 174–180. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-2.27>
32. Sartori, G. (1970). Concept Misformation in Comparative Politics. The American Political Science Review, 64(4), 1033–1053. <https://doi.org/10.2307/1958356>
33. Schilling, W. R. & Columbia University Institute of War and Peace Studies. (1973). European security and the Atlantic system. Columbia University Press.
34. Treaty establishing the European Coal and Steel Community, ECSC Treaty | EUR-Lex. (b. d.). Vylucheno 12, Serpen 2025, iz <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/treaty-establishing-the-european-coal-and-steel-community-ecsc-treaty.html>
35. Treaty of Rome. (b. d.). Treaty of Rome. Vylucheno 12, Serpen 2025, iz <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>
36. Tymoshenko, O. I., & Dranchuk, I. M. (2023). Political values as axiological foundations of Euro-Atlantic aspirations Ukrainian. Aktualni problemy filosofii ta sociologii, 42, 168–172. <https://doi.org/10.32782/apfs.v042.2023.28>
37. Vidnyanskyj, S. (2024). Rosijsko-ukrainska vijna ta mizhnarodna spilnota: osnovni naprjamy, problemy i dejaki uroky zakhidnoi pidtrymky ukrainy. International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings, 33. <https://doi.org/10.15407/mzu2024.33.025>
38. Yergin, D. (2008). The global politics of energy (K. M. Campbell & J. Price, Red.). Aspen Institute. https://www.aspeninstitute.org/wp-content/uploads/2024/08/ASG_GlobalPoliticsOfEnergy.pdf

Euro-Atlantic community: operationalization of concepts and definition of the subject composition

Buzarov Andrii Ihorovych

PhD (Philosophy), Doctoral Student
Kuras Institute of Political
and Ethnic Studies
of the National Academy
of Sciences of Ukraine
General Almazov str., 8, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0009-5085-8340

The relevance of this topic is determined by the need for a deep theoretical understanding of the concept of the "Euro-Atlantic community" in the context of the transformation of the contemporary international relations system caused by the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine. The concept of the Euro-Atlantic community, which historically developed within the ideology of Atlanticism, has acquired new substantive emphases today, associated with security, political, and value-based challenges. Understanding its evolution from the conceptual core of Atlanticism to its current political-security and integrational framework is key to shaping Ukraine's strategy in the fields of foreign policy and national security. The purpose of the study is to define and conceptualize the notion of the "Euro-Atlantic community," taking into account the historical development of the idea of Atlanticism and its contemporary adaptation to the conditions of international security and global political processes. The methodological basis of the research consists of systemic, historical-comparative, and institutional methods, as well as elements of international relations theory. The analysis incorporates official NATO and EU documents, materials from the "Ramstein" format, and secondary academic sources. The results indicate that the modern Euro-Atlantic community is a multidimensional phenomenon combining military-political coordination, institutional interaction, and value-normative unity. It is established that after 2022 there has been a significant strengthening of its integrational and defense dimensions, as well as an enhancement of Ukraine's role as an active participant in this space. The conclusions emphasize that the concept of the Euro-Atlantic community remains dynamic and depends on the development of global and regional security trends. For Ukraine, it serves as a strategic guideline that determines its civilizational choice and requires comprehensive integration into the political, economic, and cultural Euro-Atlantic space.

Key words: Euro-Atlantic community, Atlanticism, international security, NATO, EU, integration, security dilemma, Ramstein format, international relations.

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.09.2025
Дата публікації: 10.10.2025